

Wydział	Imię i nazwisko		Rok	Grupa	Zespół
WFiIS	1. Paweł Szewczuk 2. Ihnatsi Yermakovich		II	03	03
PRACOWNIA FIZYCZNA WFiIS AGH	Temat				Nr ćwiczenia
	Współczynnik załamania światła dla ciał stałych				51
Data wykonania	Data oddania	Zwrot do popr.	Data oddania	Data zaliczenia	OCENA
04.04.2022	11.04.2022				

Współczynnik załamania światła dla ciał stałych

Ćwiczenie nr 51

Paweł Szewczuk

Ihnatsi Yermakovich

1	Cel ćwiczenia	2
2	Wstęp teoretyczny	2
3	Przyrządy pomiarowe	2
4	Przebieg ćwiczenia	3
5	Wyniki	4
5.1	Plexi	4
5.2	Szkło	4
6	Opracowanie wyników	5
6.1	Plexi	5
6.2	Szkło	6
7	Wnioski	7

1 Cel ćwiczenia

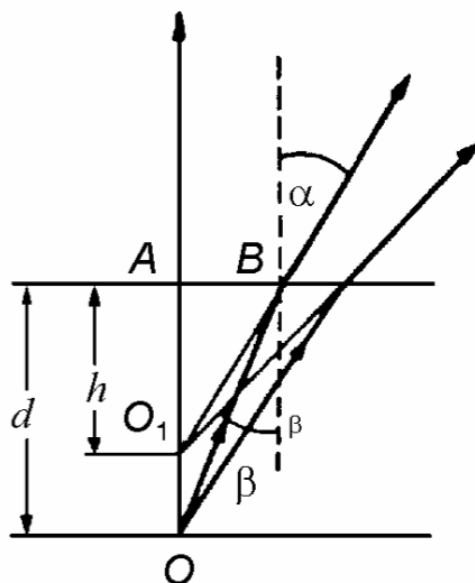
Celem ćwiczenia jest wyznaczenie współczynnika załamania światła dla ciał stałych metodą pomiaru grubości pozornej płytki za pomocą mikroskopu.

2 Wstęp teoretyczny

Gdy wiązka światła przechodzi przez dwa ośrodki o różnych własnościach optycznych, to na powierzchni granicznej częściowo zostaje odbita, a częściowo przechodzi do drugiego środowiska, ulegając załamaniu. Wielkością charakteryzującą załamanie jest współczynnik załamania ośrodków n . Zależy on od długości fali światła padającego. Można go wyliczyć ze wzoru:

$$n = \frac{\sin\theta_1}{\sin\theta_2} \quad (1)$$

W skutek załamania światła odległości przedmiotów umieszczonych w środowisku optycznie gęstszym obserwowane z powietrza wydają się mniejsze, więc szklana płytka sprawia wrażenie cieńszej, niż jest w rzeczywistości. Sposób powstawania pozornego obrazu płytki płaskorównoległej przedstawia rysunek:

Rysunek 1: Powstanie pozornego obrazu O_1 punktu O leżącego na dolnej powierzchni płytki płaskorównoległej

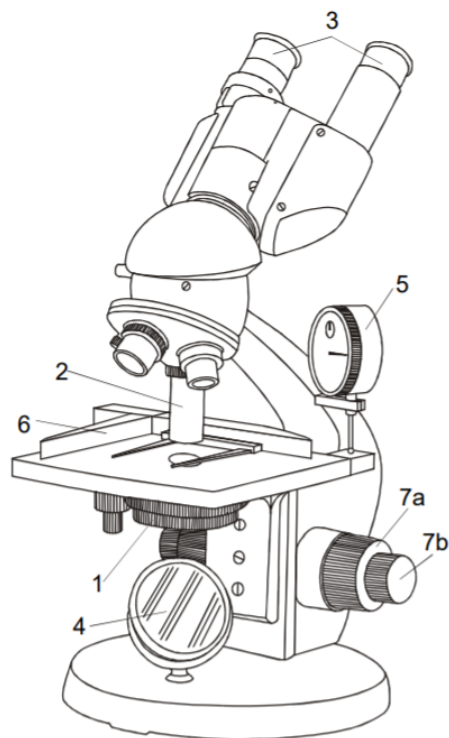
W ćwiczeniu pomiar przez mikroskop dokonywany jest prawie prostopadle do powierzchni płytki, więc kąty α i β są bardzo małe, dlatego współczynnik n możemy wyliczyć ze wzoru:

$$n = \frac{\sin\alpha}{\sin\beta} \approx \frac{\tan\alpha}{\tan\beta} = \frac{\frac{AB}{h}}{\frac{AB}{d}} = \frac{d}{h} \quad (2)$$

gdzie d jest rzeczywistą grubością płytki, a h grubością pozorną.

3 Przyrządy pomiarowe

- Mikroskop wyposażony w czujnik mikrometryczny i nasadkę krzyżową
- Śruba mikrometryczna
- Płytki szklane i z plexiglasu z zaznaczonymi miejscami pomiarowymi

Rysunek 2: Schemat budowy mikroskopu: 1 - kondensor, 2 - obiektyw, 3 - okular, 4 - lusterko lub lampa oświetleniowa, 5 - czujnik mikrometryczny, którego stopka spoczywa na ruchomej części mikroskopu, 6 - nasadka krzyżowa XY mocująca z pokrętlami do przesuwu płytki, 7a - pokrętło służące do przesuwu stolika ruchem zgrubnym, 7b - pokrętło służące do przesuwu stolika ruchem dokładnym

4 Przebieg ćwiczenia

Na początku zmierzono śrubą mikrometryczną grubość płytki z plexi d w miejscu przecięcia kresek. Następnie ustawiono badaną płytkę na stoliku mikroskopu w uchwycie i dobrano ostrość tak, aby uzyskać kontrastowy obraz, regulując położenie stolika pokrętle 7a zaobserwowano górny i dolny ślad zaznaczony na płytce. Kolejno pokrętle 7b przesuwano stolik mikroskopu do momentu uzyskania ostrego obrazu śladu na górnej powierzchni płytki. Odczytano położenie a_g wskazówki czujnika mikrometrycznego, przesunięto stolik mikroskopu do położenia, w którym widoczny jest ślad na dolnej powierzchni płytki i odczytano położenie a_d wskazówki czujnika. Na koniec czynności powtórzono dla płytki szklanej.

5 Wyniki

5.1 Plexi

Pomiary wstępne:

- Materiał: Plexi
- Grubość rzeczywista $d = 3,845 [mm]$
- Niepewność $u(d) = 0,00577 [mm]$

Lp	Wskazanie czujnika		Grubość pozorna
	$a_d [mm]$	$a_g [mm]$	$h = a_d - a_g [mm]$
1	6,742	9,305	2,563
2	6,720	9,310	2,590
3	6,782	9,330	2,548
4	6,810	9,395	2,585
5	6,791	9,339	2,548
6	6,778	9,318	2,540
7	6,710	9,380	2,670
8	6,765	9,425	2,660
9	6,697	9,360	2,663
10	6,720	9,326	2,606

Tabela 1: Pomiary grubości pozornej h dla plexi

- Średnia grubość pozorna $h = 2,5973 [mm]$
- Niepewność $u(h) = 0,0160 [mm]$

5.2 Szkło

Pomiary wstępne:

- Materiał: Szkło
- Grubość rzeczywista $d = 3,871 [mm]$
- Niepewność $u(d) = 0,00577 [mm]$

Lp	Wskazanie czujnika		Grubość pozorna
	$a_d [mm]$	$a_g [mm]$	$h = a_d - a_g [mm]$
1	6,735	9,364	2,629
2	6,800	9,371	2,571
3	6,725	9,370	2,645
4	6,838	9,340	2,502
5	6,687	9,360	2,673
6	6,752	9,388	2,636
7	6,750	9,285	2,535
8	6,665	9,331	2,666

Tabela 2: Pomiary grubości pozornej h dla szkła

- Średnia grubość pozorna $h = 2,6071 [mm]$
- Niepewność $u(h) = 0,0224 [mm]$

6 Opracowanie wyników

6.1 Plexi

Najpierw obliczymy niepewność pomiaru grubości płytki rzeczywistej $u(d)$ (niepewność typu B):

$$u(d) = \frac{0.01}{\sqrt{3}} = 5,7735 \times 10^{-3} \text{ (mm)} \quad (3)$$

Teraz policzymy średnią wartość grubości pozornej h :

$$\bar{h} = \frac{\sum_{i=1}^n h_i}{n} = 2,5973 \text{ (mm)} \quad (4)$$

A następnie policzymy niepewność pomiaru grubości pozornej h (niepewność typu A):

$$u(h) = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (h_i - \bar{h})^2}{n(n-1)}} = 0,0160 \text{ (mm)} \quad (5)$$

Policzymy wartość współczynnik załamania następująco:

$$n = \frac{d}{a_d - a_g} = \frac{d}{h} = \frac{3,845}{2,5973} = 1,48 \quad (6)$$

Niepewność złożoną współczynnika załamania z prawa przenoszenia niepewności można obliczyć jako:

$$u(n) = \sqrt{\left(\frac{1}{h} u(d)\right)^2 + \left(\frac{-d}{h^2} u(h)\right)^2} = \sqrt{\left(\frac{0,00577}{2,5973}\right)^2 + \left(\frac{-3,845}{2,5973^2} 0,016\right)^2} = 0,0094 \text{ (mm)} \quad (7)$$

A względną niepewność współczynnika załamania obliczymy z prawa przenoszenia niepewności względnych:

$$\frac{u(n)}{n} = \sqrt{\left(\frac{u(d)}{d}\right)^2 + \left(\frac{u(h)}{h}\right)^2} = \sqrt{\left(\frac{0,00577}{3,845}\right)^2 + \left(\frac{0,016}{2,5973}\right)^2} = 0,00635 \text{ (mm)} \quad (8)$$

W końcu możemy zapisać:

$$u(n) = n \cdot \frac{u(n)}{n} = n \sqrt{\left(\frac{u(d)}{d}\right)^2 + \left(\frac{u(h)}{h}\right)^2} = 1,48 \cdot 0,00635 = 0,0094 \text{ (mm)} \quad (9)$$

Zauważmy, że $u(n)$ obliczone z prawa przenoszenia niepewności jest równe niepewności $u(n)$ obliczonej korzystając z prawa przenoszenia niepewności względnych.

W końcu wartość współczynnika załamania wynosi:

$$n = 1,48 \pm 0,01 \quad (10)$$

Zauważmy, że otrzymana wartość jest zgodna z wartością teoretyczną dla PMMA (pleksiglas) równej 1,49 w granicach niepewności. O dokładności pomiaru świadczy też brak potrzeby stosowania niepewności rozszerzonej.

6.2 Szkło

Najpierw obliczymy niepewność pomiaru grubości płytki rzeczywistej $u(d)$ (niepewność typu B):

$$u(d) = \frac{0.01}{\sqrt{3}} = 5,7735 \times 10^{-3} \text{ (mm)} \quad (11)$$

Teraz policzymy średnią wartość grubości pozornej h :

$$\bar{h} = \frac{\sum_{i=1}^n h_i}{n} = 2,6071 \text{ (mm)} \quad (12)$$

A następnie policzymy niepewność pomiaru grubości pozornej h (niepewność typu A):

$$u(h) = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (h_i - \bar{h})^2}{n(n-1)}} = 0,0224 \text{ (mm)} \quad (13)$$

Policzymy wartość współczynnik załamania następująco:

$$n = \frac{d}{a_d - a_g} = \frac{d}{h} = \frac{3,871}{2,6071} = 1,485 \quad (14)$$

Niepewność złożoną współczynnika załamania z prawa przenoszenia niepewności można obliczyć jako:

$$u(n) = \sqrt{\left(\frac{1}{h}u(d)\right)^2 + \left(\frac{-d}{h^2}u(h)\right)^2} = \sqrt{\left(\frac{0,00577}{2,6071}\right)^2 + \left(\frac{-3,871}{2,6071^2}0,0224\right)^2} = 0,01295 \text{ (mm)} \quad (15)$$

A względną niepewność współczynnika załamania obliczymy z prawa przenoszenia niepewności względnych:

$$\frac{u(n)}{n} = \sqrt{\left(\frac{u(d)}{d}\right)^2 + \left(\frac{u(h)}{h}\right)^2} = \sqrt{\left(\frac{0,00577}{3,871}\right)^2 + \left(\frac{0,0224}{2,6071}\right)^2} = 0,00872 \text{ (mm)} \quad (16)$$

W końcu możemy zapisać:

$$u(n) = n \cdot \frac{u(n)}{n} = n \sqrt{\left(\frac{u(d)}{d}\right)^2 + \left(\frac{u(h)}{h}\right)^2} = 1,485 \cdot 0,00872 = 0,01295 \text{ (mm)} \quad (17)$$

Zauważmy, że $u(n)$ obliczone z prawa przenoszenia niepewności jest równe niepewności $u(n)$ obliczonej korzystając z prawa przenoszenia niepewności względnych.

W końcu wartość współczynnika załamania wynosi:

$$n = 1,49 \pm 0,02 \quad (18)$$

Zauważmy, że otrzymana wartość jest zgodna z wartością teoretyczną dla szkła równej około 1,50 w granicach niepewności. O dokładności pomiaru świadczy też brak potrzeby stosowania niepewności rozszerzonej.

7 Wnioski

1. Podczas zajęć wyznaczono współczynnik załamania światła dla ciał stałych metodą wyznaczania grubości pozornej h z wykorzystaniem mikroskopu dla płytek pleksiglasowej i szklanej różnej grubości.
2. Na podstawie otrzymanych wyników $n = (1,49 \pm 0,02)$ dla szkła oraz $n = (1,48 \pm 0,01)$ dla pleksiglasu. Wartości tablicowe dla obu materiałów zawierają się w okolicach $n = 1,5$, więc otrzymane wyniki są bardzo bliskie do wartości teoretycznych.